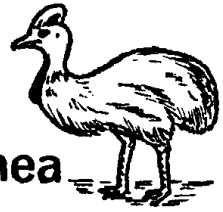

NIEUW GUINEA KOERIER

DE GROENE

onafhankelijk dagblad voor ned. nieuw guinea

2e JAARGANG NO: 229

MAANDAG 3 OKTOBER 1960

In Laos winnen de linkse groeperingen aan invloed

Amerikaanse hulpverlening gestaakt

In Laos dat vroeger een onderdeel vormde van Frans Indo-China, heeft de neutralistische regering van prins Souvana Phouma besloten om twee ministers en een bataljon troepen naar de noordelijke provincie Sam Noa te zenden om de orde en rust te herstellen. Volgens de correspondenten van radio Australië in Laos hangen de twee ministers uiterst linkse groeperingen aan.

Zij behoren tot de weinige ministers in het kabinet van prins Souvana Phouma die door de communistische Patet Lao acceptabel zijn verklaard, bij de overname van de provincie Sam Noa.

Het bataljon regeringstroepen is meezonden om de orde en rust te herstellen en het garnizoen van de plaats Sam Noa te versterken.

BELOFTE VAN TROUW

Volgens radio Vientiane hebben de weinig overgebleven rebellentroepen in Laos zich aan de regeringstroepen overgegeven en de belofte van trouw aan de regering van prins Souvana Phouma afgelegd. Sam Noa werd door de regeringstroepen vorige week overvoerd op de strijdkrachten van de pro-Westerse rebellenleider prins Bhoen Oem en de generaal Phoumi Nousavang. De regeringstroepen werden hierbij geholpen door de strijdkrachten van de communistische Patet Lao.

WAT SPEELT ZICH IN LAOS AF?

Tot het midden van augustus had Laos een pro-Westerse regering, die echter voortdurend strijd te leveren had tegen de communistische Patet Laos. Midden augustus vond er een staatsgreep plaats, geleid door de kapitein Kong Le, die tot gevolg had dat er een neutralistische regering werd gevormd onder Prins Souvana Phouma.

Aanhangers van de oude regering (vooral militairen) accepteren het nieuwe bewind niet en kwamen in bepaalde delen van het land in opstand. Zij ondervonden daarbij morele steun van de Aziatische Verdrags Organisatie.

Naar verluidt is men in Britse regeringskringen geneigd om de nieuwe neutralistische regering te steunen, in de hoop dat daarmee de situatie in dit grensgebied met China gestabiliseerd kan worden.

De Verenigde Staten, die een andere mening zijn toegedaan, hebben inmiddels de hulpverlening aan Laos stopgezet, in verband met de verwarde situatie daar te lande.

Het Engelse blad "The Economist" schreef het volgende over de ontwikkeling in Laos:

ENIGE FEITEN

De (neutralistische) staatsgreep in Laos is misschien mysterieuzer geweest dan de meeste staatsgrepen in Zuid-Oost-Azië, maar heeft tenminste een paar leerzame hoewel onaangename feiten vastgesteld.

Het eerste is, dat de Verenigde Staten en Siam niet instemmen met de hoopvolle Britse veronderstelling dat een nieuwe "neutralistische" regering een overeenkomst tot stand kan brengen met de Pathet Lao-guerrillatroepen.

In de tweede plaats heeft de moraal van het 30.000 man tellende koninklijke leger weer een nieuw dieptepunt bereikt.

Ten derde bleken de guerrillastrijders zelf hevig verrast te zijn door de staatsgreep van kapitein Kong Le en hebben zij er geen profijt uit willen of kunnen trekken.

HALF-BROERS

Prins Souvannaphong, de communistische leider van de Patet Lao, staat in nauwe relatie tot zijn halfbroeder Souvana Phouma, de nieuwe premier.

Men mag aannemen dat de Patet Lao gelooft dat haar belangen momenteel meer bevorderd worden door besprekingen dan door gevechten.

En tenslotte betekent het aftreden van een groep schelmen nog niet het optreden van een groep onberispelijke kruisvaarders. De benoeming van Quinim Pholsena tot minister van Binnenlandse Zaken herinnert ons aan zijn twijfelachtige reputatie in handelsondernemingen en aan zijn onderhandelingen met de communisten.

Het zou dwaas zijn een forse ontwikkeling in democratische richting te verwachten. De laatste verkiezingen waren op schaamteloze en grove wijze door de regering beïnvloed. Kapitein Kong Le's krachtig geuite verlangens naar hervorming, deugd en eerlijkheid in regeringszaken echoën nog na, maar zijn gedoemd weg te sterven. Cynici vermoeden dat hij wel aan het hoofd van een militaire missie naar het buitenland zal worden gezonden tot de schrik, die zijn Revolutionair Comité teweegbracht, is vergeten.

REALIST

Er ligt enige troost in het feit dat generaal Ouane Rattikone door beide par-

Nieuw-Guinea Koerier

Onafhankelijk dagblad voor
Nederlands Nieuw Guinee

Uitgegeven door
Gebr. Terlaak

Hoofdredacteur

Drs. N. STREEFLAND

Redactie en Administratie
Oranjelaan, Loods 13. Telefoon 171
Abonnementsprijs fl 6,— per maand
fl 16,— per kwartaal bij vooruitbet.

Postabonnementen
fl 7,50 per mnd. fl 20,50 per kwart.

Advertentie tarieven

fl 0,40 per mm. Bij contract (tenminste 1000 mm) fl 0,36 per mm
Familieberichten fl 0,32 per mm

Agente te Hollandia-Binnen:

Mevr. Leeuwenburgh, p/a. Bloemenhandel "Yvonne"

Agent te Ifar: Bakkerij "BRAUN"

Agent te Manokwari: Hr. Lontho

tijen is aanvaard als legercommandant. Hij is een realist, die aanvankelijk aan de zijde van de Patet Laos streed tegen de Fransen, maar na de onafhankelijkheidsverklaring, toen de rol van de Patet Lao veranderde, zich voegde bij het koninklijke kamp. Hij kan premier Souvana Phouma, die blijft geloven dat zijn halfbroer geen communist is, weerhouden van onverstandige concessies aan de Patet Lao.

Vervolg op pag. 2

Dalai Lama houdt Chroestjof aan zijn woord

De in verbanning levende geestelijke leider van Tibet de Dalai Lama, heeft een verzoek tot de Verenigde Naties gericht om geeignende maatregelen te nemen teneinde communistisch China te dwingen een einde te maken aan de terreur in Tibet.

De Dalai Lama zei, dat volgens verklaringen van vluchtelingen, waarvan het aantal thans is gestegen tot 43.000, terreur op grote schaal in Tibet wordt bedreven. De Dalai Lama verwelkomde het voorstel van premier Chroestsjof om aan alle koloniaal overheerste volken vrijheid te geven. Hij zei dat Tibet nu vervallen is tot de status van een koloniaal overheerste natie en dat hierom de Sovjet-Unie zijn stem zal verheffen om de vrijheid van Tibet te herstellen.

Concordant onderwijs onmisbaar voor gezonde ontwikkeling van middelbaar onderwijs aan Autochtonen

Op de vergadering van leraren van de Bijzondere HBS te Hollandia die zaterdag plaats vond heeft men zijn standpunt bepaald inzake het ministerieel besluit om de cursus van de HBS met een jaar te verlengen.

Geconstateerd werd, dat door de nieuwe maatregel de school voor de kinderen van verlofgerechtigden in Nieuw Guinea veel aan waarde zou inboeten. Indien deze leerlingen de school zouden verlaten, zou het bestaan van de HBS in gevaar komen. Dit zou in het bijzonder op het middelbaar onderwijs aan autochtonen van nadelige invloed zijn.

Niet alleen zou dit onderwijs de faciliteiten moeten missen die beschikbaar zijn door de aanwezigheid van een

concordante onderwijsinstelling, maar bovendien zouden de Papoea leerlingen de omgang met Europese medescholieren missen. Deze omgang, hetzij in het schoolleven van alle dag, hetzij in de schoolvereniging en bij de sportbeoefening, wordt van grote betekenis geacht voor hun algemene vorming in wersterse zin.

Het leraren korps heeft tenslotte besloten om aan het stichtingsbestuur het verzoek te richten om een nieuw leerplan vast te stellen, volgens hetwelk de leerstof van de huidige vierde en vijfde klas over drie leerjaren verdeeld wordt. De leraren zijn zelf niet bevoegd dit leerplan te bepalen.

Staking ging niet door

Het heeft er een ogenblik naar uitgezien dat de leerlingen van de HBS alhier in staking zouden gaan, als reactie op de door Den Haag gedeceeteerde verlenging van de cursus der school.

Vanmorgen waren alle klassen echter present. Gedurende het weekend zijn de gemoederen wellicht gekalmeerd, of men heeft het vertrouwen gekregen dat de maatregel ook zonder een staking ongedaan gemaakt zal worden.

Het CWNG-Persekding heeft naar aanleiding van de HBS-kwestie het volgende telegram naar de ministerie van Binnenlandse Zaken gezonden:

PROTESTEREN MET KRACHT TEGEN OMZETTING VIJFJARIGE CURSUS HBS HOLLANDIA IN ZESJARIGE WAARDOOR IN PRAKTIJK HBS SCHOOLTIJD VOOR UIT NEDERLAND AFKOMSTIGE KINDEREN MINIMAAL ZEVEN JAAR STOP VERWELKOMEN VAN HARTE IEDERE MAATREGEL GERICHT OP MOGELIJKHEID BEHOORLIJK MIDDELBAAR ONDERWIJS PAPOEAKINDEREN DOCH ACHTEN GENOMEN BESLISSING ERNSTIGE ONAANVAARBARE BENADELING NEDERLANDSE OUDERS EN KINDEREN STOP CWNGPERSEK-DING.

Zout uit Zeewater in Fidji

De vooruitzichten, dat Fidji in zijn behoeften aan zout door eigen productie zal kunnen voorzien, zijn gunstig, zo wordt meegedeeld door de Z.P.C. te Noumea.

Jaarlijks importeert deze Britse kolonie 1500 ton zout ter waarde van ongeveer £ 23.000.

Naar aanleiding van een suggestie van de zijde van de commissie Burns, die

destijds een onderzoek instelde naar het land- en het bevolkingsprobleem van de kolonie, zijn er door het "Mijnwezen" van Fidji experimenten uitgevoerd ten einde vast te stellen of de hete bronnen van Savusavu konden worden ingeschaald om zeewater te doen verdampen en zo zout te produceren. De resultaten waren bemoedigend.

Men wil het volgend procedé toepassen: Men installeert bakken van roestvrij metaal onder het hoogwaterpeil van de zee. Door een eenvoudig sluizensysteem kan men de pannen bij hoog water vol laten lopen met zeewater en dan gebruikt men de warmte van de in de nabijheid aanwezige bronnen om dat zeewater te laten verdampen.

Er wordt nu een onderzoek ingesteld naar de aanschaffingskosten van deze pannen van roestvrijstaal.

Als die beneden een bepaald bedrag blijven wil men een proef-installatie bouwen met een oppervlakte van ruim tien vierkante meter.

(Vervolg van pag. 1)

ZOAVO

Een ding is zeker. Maarschalk Sarit, de premier van Siam en het meest toegewijde Aziatische lid van de ZOAVO, zal een verbetering en verdieping van de communistische invloed in Laos niet werkeloos aanzien. Hij wenst dat Laos een bufferstaat blijft en twijfelt er niet aan, dat Siam na een communistische overwinning in Laos het volgende land op Pekings lijst is.

Als Laos compromissen met zijn noordelijk buurland blijft zoeken, kan het in het zuiden met Siam in botsing komen.

ORIENT THEATER

Heden 3/10 "HATI IBLIS"

met Aini Hayati — Ali Rahman.

SLECHTS EEN AVOND.

Morgen 4/10 en overmorgen 5/10 Susan Hayward en Fred Mc. Murray, in

"FOREST RANGERS"

Technicolor. Een zeer boeiende avonturen film.

"REX THEATER"

vertoont heden 3--10 en Dinsdag 4--10 de film uitgebr. door M-G-M.

"THEE EN SYMPATHIE"

(TEA AND SYMPATHY)

in Cinemascope en Metrocolor, met Deborah Kerr and John Kerr.

Eindelijk is dit toneelstuk, dat twee jaar in Amerika een succes is geweest, een film geworden.

Een groot liefdes geschiedenis dat U ooit op het film doek gezien heb.

Lang na het zien van deze film, zal U erover praten.

Oordeel zelf na het zien van deze film.

HEDEN in REX 18 jaar en ouder.

Verwacht in REX "NIGHT PEOPLE"

in Cin. en Color met Gregory Peck uitgebr. door 20th Cent. Fox.

REX Hollandia Binnen vertoont heden 3-10 de film

"DUKA NESTAPA"

Bakkerij „DE BOER“

HOLLANDIA'S EERSTE BROOD- EN BANKET-BAKKERIJ.

LEVERDE SINDS 26 AUGUSTUS 1960

Uw Brood voor f 0.90

MET BOVENDIEN EEN BOTERCAKE

GRATIS

Australië dient meer risico's te nemen

Tot slot van zijn beschouwing over Australisch Nieuw Guinea, schrijft de Australische journalist Gavin Souter (Sydney Morning Herald):

Het is redelijk te verwachten (zoals de beheerschapscommissie doet) dat er streefdata zullen worden vastgesteld voor de tussentijdse ontwikkeling. De Minister voor de Territorien, Hasluck, heeft gezegd dat hij tussentijdse streefdata voor de sociale en economische vooruitgang zal afkondigen, maar tot op heden heeft hij dat nog niet gedaan.

Een duidelijke omschrijving van tussentijdse doelstellingen (bijvoorbeeld: omstreeks 1970 zo veel academici, zo veel autochtonen in iedere afdeling van het overheidsapparaat, zo veel verkopen autochtonen in de Wetgevende Raad) zou een erkenning inhouden van het feit dat Nieuw Guinea een dringend probleem is.

"Als je begint te denken in termen van 50 jaar, zei een ambtenaar in Papua New Guinea, dan doe je de eerste tien jaar niets. Maar met een termijn van 25 jaar is het anders. Dan moet je nu iets doen."

Australië doet natuurlijk al veel. Volgens normale koloniale maatstaven verricht het Gouvernement uitstekend werk; maar normale koloniale maatstaven zijn niet meer van toepassing.

Het Gouvernement is nauwgezet en werkt hard en presteert zo veel als men redelijkerwijze mag verwachten, gezien de hulpmiddelen die ter beschikking staan.

Als er meer fondsen en meer personeel waren, zou er meer gedaan kunnen worden.

"De slag om Nieuw Guinea, zei een ambtenaar, moet nog gewonnen worden in de gedachtenwereld van het Australische kabinet."

UNIVERSITEIT?

Het onderwijs moet verbeterd worden. Het aandeel daarvan in de begroting zou volgens sommige beambten moeten stijgen van de huidige 12% tot minstens 20%.

Universeel lager onderwijs is gewenst, maar mag niet ten koste gaan van het hoger onderwijs.

In ambtelijke kringen is er al enige steun voor een Universiteit van Nieuw Guinea.

In 1857, het jaar van de Indiase Mutterij, stichtte Engeland de drie universiteiten van Bombay, Calcutta en Madras. Papua New Guinea zal spoedig ook een eigen universiteit nodig hebben, om een bredere stroom van afgestudeerden te voegen bij die, welke van Australische instellingen zal afkomen.

Maar universiteiten kunnen niet van de ene dag op de andere worden gesticht. Het Papuan Medical College zou heel goed de kern voor de medische en natuurwetenschappelijke faculteiten kunnen worden.

MEER RISICO AANVAARDEN

Er moeten meer geselecteerde autochtonen zitting hebben in de Wetgevende Raad. Momenteel zijn er in het geheel geen autochtone leden, maar de in het vooruitzicht gestelde hervorming van de

Raad zal waarschijnlijk drie zetels voor gekozen autochtonen opleveren.

Zal deze vertegenwoordiging de vergelijking kunnen doorstaan met de 15 gekozen Papoea-leden van de Nieuw Guinea Raad?

Australië kan het zich veroorloven om een groter risico te nemen met zijn autochtonen dan het nu doet.

Ten eerste moet Australië het voorbeeld volgen van bijna ieder ander gebied in de Pacific en hen toestaan om te drinken.

Er moeten ook meer wegen komen in Papua New Guinea. We hebben wat dit betreft meer gepresteerd dan de Nederlanders, maar moeten nog meer doen.

Prioriteit zou gegeven, moeten worden aan een verbeterde weg van Lae naar Goroka in de Highlands.

Papua New Guinea zou haar openbare werken over een langere periode moeten kunnen plannen dan de huidige 12 maanden. Ambtenaren in Port Moresby beweren dat als zij dit jaar een aanzienlijk gestegen toewijzing hadden gekregen (Papua New Guinea kreeg dit jaar echter slechts £ 14.500.000 tegen £ 12.800.000 vorig jaar) zij het niet hadden weten te besteden.

FINANCIËEL BELEID.

Het territory moet zich instellen op hogere uitgaven en dat kan het meest doelmatig gebeuren, als het weet dat het zoveel miljoen pound kan besteden aan scholen, wegen etc. over de komende vijf jaar. Dit heeft de vindingrijkheid van de Australische regering niet te boven te gaan (vooral niet van een regering die alle voordelen heeft van een bijna volkomen eensgezindheid tussen de partijen over de politiek ten aanzien van Nieuw Guinea), om een vorm van financiering op lange termijn te ontwerpen.

Ook behoeft het de krachten van Australië niet te boven te gaan om een veel grotere jaarlijkse bijdrage aan Papua New Guinea op te leveren.

De bijdrage van 1960/61 is ongeveer de helft van het bedrag dat Australië vorig jaar bestede aan het "Snowy Mountains Scheme." Als Australië het zich kan veroorloven om £5.500.000 per jaar te besteden aan het Colombo-plan, dan kan het zich een bijdrage veroorloven groter dan £ 14.500.000, aan een land zo onderontwikkeld en zo dicht bij huis als Papua New Guinea.

Is het redelijk dat Australië (10.100.000 inwoners; nationaal inkomen per hoofd der bevolking £ 565) slechts £ 17.083.600 per jaar besteedt (de bijdrage van 1959/60 plus andere ontvangsten) aan zijn 1.800.000 Nieuw Guineers, terwijl Nederland (11.400.000 inwoners, nationaal inkomen per hoofd der bevolking £ 311) meer dan £ 16.219.500 uitgeeft voor zijn 700.000 Nieuw Guineers?

Nieuw Guinea is weinig meer dan een prestigekwestie voor Nederland.

Voor Australië zou het wel eens een kwestie van leven of dood kunnen worden.

Met grote blijdschap geven wij kennis van de geboorte van onze zoon en broertje:

ERIK JOHAN

J.A. RITMAN

B.H. RITMAN-PANHUIS

LEXJE.

Hollandia, 30-9-'60.

2432

Bij Shell Nieuw Guinea N.V. Hollandia, kunnen direct ingaande worden geplaatst:

3 ADMINISTRATIEVE KRACHTEN

Minimum salaris f 420,— in de maand. Behoorlijke opleiding vereist, praktische ervaring strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties dagelijks aan het kantoor Dok 8, van 8.00 — 12.00 uur en van 14.00 — 16.00 uur.

Gevraagd voor spoedige indiensttreding:

EEN COMMIES

voor de Afd. Bevolkings-Voorlichting. Aanmelden ten kantore Dok 4, tel. dok II. no. 263.

HOLLAND — BELGIE

4 — 1

Een matig spelend Nederlands-elftal behaalde gisteren een 4—1 overwinning op een nog matiger spelende Belgische voetbalploeg.

De rust ging in met 1—0; het doelpunt werd in de 43ste minuut door middenvoor Kruyver van PSV gescoord.

In de tweede helft, nam linksbuiten Van der Kuil, eveneens van PSV, het tweede doelpunt voor zijn rekening.

Het derde was een "zelfmoord-goal", van een der Belgische achterspelers die in eigen doel trapt.

In de laatste minuut maakte de Ajaxied Henk Groot, nadat de stand inmiddels 3—1 was geworden er 4—1 van.

TE KOOP aangeboden: 1 Step, 1 Voetbalspel, 2 Jerrycans, 1 Pick-up, 1, Primus.

Tel. 431, Hollandia.

2426

TE KOOP PER 1 DECEMBER:

Volkswagen de luxe, 1958, momenteel 22700 km. gereden. Vraagprijs f 5000,— Bovendien avondcostuum, grote maat ad. f 200,—

Galis, Oranjehotel.

2430

TE KOOP: Windsor eetkamer ameublement, Radio pick-up combinatie, Wasmachine, Fan, Kinderstoel, Diverse Lampen, Schommelgarnituur, Stofzuiger. Te bevragen 17-19.00 uur.

KNEGTMANS, v.d. Goeslaan tel. 399.

2431

TE KOOP: Bedden, Kapokmatrassen, Tafeltjes, Kinderstoel, Stofzuiger, Leeslamp, Keukengerei, Tuingereedschap, Serviesgoed, Gordijnen, Bedsprei en Tafelkleed.

v. Reijn v.d. Sandelaan 923. tel. 426.

2429

Zeepaardje: Alg. leden-vergadering; in-stede hedenavond. Vrijdagavond aan: 20.00 uur.

2438

Te koop: Scooter merk Vespa G.L. 150 cc. Bouwjaar 1957. Te bevragen Hr. Reelants, Polymac. I no: 4780 B. P.n.o. t.k.

2434

Wie levert mij vakkundig gevangen en bewaarde Nieuw Guinea Dagvlinders? Brieven aan Nieuw Guinea Koe-rier.

Spaar nu reeds

Voor een lekker Kopje Koffie tijdens de
feestdagen

Bij inlevering van TIEN De Gruyter
koffie-wikkels

1 BLIK DE GRUYTER KOFFIE
(ZELFDE SOORT)

GEHEEL GRATIS

Deze aanbieding heeft betrekking op
OPLOSKOFFIE - SUPER KOFFIE - Oranje merk - Reveille merk,

Importeur: N. V. Pacific Import Mij. Nederlands Nieuw Guinea.

ROOS ? . . . . .

De fijnste producten. Nu rechtstreeks uit de U.S.A.
voor U geïmporteerd onder het Wereldbekende merk :

DELMONTE

in een ZEER UITGEBREID assortiment

CANNED FRUITS
FRUIT JUICES
DRIED FRUITS
VEGETABLES
SARDINES
SALMON
CATSUP
CHILI SAUCE
PUMPKIN

Dit is slechts een greep uit het geheel. Het assortiment bestaat uit 52 ARTIKELEN waaruit U Uw keuze kunt doen.

ONDER MEER VERKRIJGBAAR BIJ:

Winkel „Maureen“ en Warenhuis „Juliana“